

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра _____ фінансів _____

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 7.03050801 «Фінанси та кредит»

за темою:

«Місцеві бюджети: становлення, проблеми та перспективи розвитку»

Виконавець

студентка факультету фінансів та банківської справи

Грек Олеся Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник

кандидат економічних наук

(науковий ступінь, вчене звання)

Васютинська Людмила Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливою передумовою побудови демократичної держави є фінансова незалежність органів місцевого самоврядування. Поряд з тим, одним з основних питань, яке постає на сучасному етапі розвитку місцевих громад, є пошук шляхів удосконалення механізму формування доходів місцевих бюджетів, активізація резервів їх збільшення, а також підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів.

В умовах обмежених фінансових ресурсів та недостатності надходжень на рівні Державного бюджету, окремої уваги заслуговує пошук та виявлення потенційних резервів збільшення фінансових ресурсів для забезпечення виконання функцій місцевими органами влади, що дасть можливість більш повно задовольняти потреби громади певної території.

Діюча система акумулювання доходів бюджетної системи України характеризується низьким рівнем частки власних доходів місцевих бюджетів, що відображається у нарощуванні обсягів міжбюджетних трансфертів. Як наслідок, значно знижується та не використовується дійсний фінансовий потенціал відповідної території, що, безпосередньо, є стримуючим фактором перетворень у державі на шляху до децентралізації. За таких умов гостро стає проблема побудови такої моделі формування доходів місцевих бюджетів, яка давала б змогу усунути диспропорції бюджетної забезпеченості окремих територій, знижувала напругу міжрегіональних фіскальних відносин та підтримувала ефективність бюджетної системи.

Мета дослідження. Метою роботи є розкриття особливостей формування доходів та видатків місцевих бюджетів та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності формування доходів та видатків місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Завдання дослідження:

- вивчити передумови виникнення і етапи розвитку місцевих бюджетів;
- розкрити економічну сутність місцевих бюджетів;
- обґрунтувати роль місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку територій;
- розглянути особливості формування доходів місцевих бюджетів;
- визначити тенденції видатків місцевих бюджетів;
- провести діагностику стану фінансової самодостатності місцевих бюджетів;
- розглянути зарубіжний досвід щодо впровадження фінансової децентралізації у вітчизняну практику місцевого самоврядування;
- запропонувати вектори розвитку місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Об'єктом дослідження є процес формування доходів та здійснення видатків місцевих бюджетів.

Предметом дослідження є економічні відносини з приводу формування, розподілу та використання місцевих бюджетів.

Методи дослідження. Для виконання поставлених задач використовувалися діалектичний, емпіричний та логічний методи наукового пізнання при дослідженні сутності місцевих бюджетів, статистичні методи для здійснення моніторингу та виявлення основних тенденції розвитку місцевих бюджетів, зокрема: методи динамічних порівнянь та графічного зображення кількісних величин, групування та математичного моделювання.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативно-правові акти з питань фінансів, бюджету, оподаткування; звітні дані Міністерства фінансів України і Державного казначейства України; статистичні матеріали Державного комітету статистики України; аналітичні матеріали групи фіскального аналізу при Комітеті Верховної Ради України з питань бюджету; матеріали, опубліковані в рамках Програми сприяння парламенту України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг основного змісту роботи складає 71 сторінки, містить 10 рисунків та 9 таблиць. Список використаних джерел складається зі 74 найменувань на 7 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи місцевих бюджетів**» висвітлені історичні передумови становлення та розвитку місцевих бюджетів. Розкрита економічна сутність та призначення місцевих бюджетів. Обґрунтована роль місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку територій.

У другому розділі «**Практика та проблематика функціонування місцевих бюджетів в Україні**» розглянуто особливості формування доходів місцевих бюджетів. Визначено тенденції видатків місцевих бюджетів. Проведено діагностику стану фінансової самодостатності місцевих бюджетів.

У третьому розділі «**Перспективи розвитку місцевих бюджетів в умовах децентралізації**» розглянуто застосування зарубіжного досвіду щодо впровадження фінансової децентралізації у вітчизняну практику місцевих бюджетів в умовах децентралізації. Запропоновані вектори розвитку місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити низку висновків теоретичного та науково-практичного характеру, які відображають вирішення завдань роботи відповідно до поставленої мети.

1. Вивчення передумов виникнення і етапів розвитку місцевих бюджетів показало, що бюджетна історія України розпочалась ще з Київської Русі і на сьогодні бюджетна система України об'єднує близько 13,3 тис. самостійних бюджетів.

2. Визначено, що місцевий бюджет, з одного боку, видається інструментом реалізації владних повноважень у межах певної територіальної одиниці, з іншого – є потрібною ланкою суспільного перерозподілу для найбільшого задоволення зацікавлень громадян у ході економічних взаємовідносин та політичної взаємодії.

3. Доведено, що одним з головних чинників посилення ролі місцевого самоврядування є децентралізація державної влади, яка зводиться до реформування бюджетної системи у напрямку формування усіх її ланок як автономних і фінансово спроможних виконувати прийняті бюджетні повноваження.

4. Аналізуючи доходи місцевих бюджетів, можна виділити наступне: тенденція видатків для забезпечення функціонування бюджетних установ соціально-культурної сфери; зростання ролі доходів місцевих бюджетів у перерозподілі ВВП; зниження частки трансфертів після прийняття закону у 2014 році; зросли податкові надходження, а найбільшу частку займає ПДФО; зростання обсягів надходжень єдиного податку.

Таким чином, від ефективності побудованої системи формування коштів місцевих бюджетів залежить ефективність функціонування усієї бюджетної системи, що забезпечує соціально-економічний розвиток країни.

5. Аналізуючи видатки місцевих бюджетів, задля їх ефективності має включатись: моніторинг результативності видатків, підвищення якості оперативного управління фінансовими ресурсами, недопущення фактів неефективного використання бюджетних коштів, забезпечення своєчасного фінансування видатків, пошук шляхів посилення соціальної, стимулюючої та регулюючої ролі податків.

6. На сьогодні існуюча в Україні модель міжбюджетних відносин є неефективною у зв'язку з наявністю таких проблем, як посилення диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів, недостатня фінансова забезпеченість місцевих бюджетів, їх значна залежність від фінансової допомоги з боку держави, неузгодженість інтересів органів державної влади та місцевого самоврядування, незацікавленість місцевих органів влади в нароснуванні власних доходів і розвитку територій.

7. Встановлено, що процеси євроінтеграції та децентралізації вимагають проведення глибоких економічних реформ, розв'язання проблем територіального розвитку. Регіональна політика орієнтована на розвинене місцеве самоврядування, на активні територіальні громади, що найбільше узгоджується зі світовим досвідом державного регулювання розвитку територій і відповідає сучасним запитам суспільства, соціальним потребам та ресурсним можливостям регіонів. При цьому світовий досвід розмежування владних повноважень і фінансових ресурсів за рівнями бюджетної системи може стати основою для досягнення стійкого економічного розвитку та надання населенню доступних і якісних послуг.

8. Визначено, що шляхи покращення формування та виконання місцевих бюджетів України полягають у:

- забезпеченні бюджетної автономії та фінансової самостійності місцевих бюджетів;
- необхідності установлення дострокових нормативів відрахувань від регулюючих податків для всіх регіонів;
- розширенні переліку неподаткових платежів, які запроваджуються за рішенням місцевих рад;

- удосконаленні практики сплати податку на нерухомість, який є потенційним джерелом диверсифікації доходів місцевих бюджетів в Україні;
- підвищенні ролі органів місцевого самоврядування та податкової служби у легалізації доходів місцевих підприємців;
- підвищенні результативності управління об'єктами власності що перебувають у підпорядкуванні органів місцевого самоврядування.